

Bestuursdienst

Telefoon (050) 3678581/ Mark Ronda
Onderwerp Evaluatie ecologisch beheer 2010
en planning ecologisch beheer 2011

Leden van de raad van de gemeente
Groningen
te
GRONINGEN

Datum - 2 DEC 2010

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk RO 10.2436150

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte mevrouw, heer,

In ons collegeprogramma 2010-2014 "Groningen progressief met energie, stad voor iedereen" neemt ecologie een prominente plek in. Belangrijke doelstellingen zijn het oplossen van knelpunten in de Stedelijke Ecologische structuur, een toename van het aandeel ecologisch beheerde groen en burgerparticipatie bij het beheer van het groen. De doelstellingen op het gebied van natuur en water hebt u verder vastgelegd in de groenstructuurvisie "Groene Pepers" en het "Groninger water- en rioleringsplan". Onze doelstelling in 2008 was om 100% van de SES ecologisch te beheren. We zitten nu op 90%. Ondanks dit verschil kunnen we spreken van een succesvolle uitvoering van het ecologische beheer binnen de SES. Voor de gebieden die nu nog niet ecologisch beheerd worden geldt over het algemeen dat er of ruimtelijk gezien geen mogelijkheden zijn of dat een ecologische inrichting niet te verenigen is met de ruimtelijke visie op een gebied. De aangekondigde bezuiniging voor de dienst ROEZ (directie Stadsbeheer) zal ook de ecologiegelden treffen. Dit betekent dat in de meeste gebieden de versterking of het behoud van de ecologische kwaliteit onder druk komt te staan. Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken.

Afgelopen jaar bent u geïnformeerd middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2009 en planning 2010". Ook dit jaar willen wij u informeren over de ontwikkelingen van ecologie en water bij Stadsbeheer middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011". Dit jaar krijgt u de evaluatie en planning ecologie nog in december, vanaf 2011 zal dat in februari zijn. Doordat evaluatie en planning ecologie in december bij u in de raad moet liggen moet het stuk al in oktober in procedure worden gezet. Hierdoor mist de evaluatie een belangrijke periode waarin veel projecten en beheer worden uitgevoerd. Logischerwijs zou het stuk aan het einde van het kalenderjaar aangeleverd worden, zodat het in februari bij u kan liggen.

Evaluatie 2010

Afgelopen jaar is, door de diverse projecten en verdere aanpassingen in het beheer, ecologische winst geboekt. Vooral de volgende onderdelen hebben daar aan bijgedragen.

- Het vertalen van het doelsoortenbeleid naar beheerplannen;
- De uitvoering van een monitoring van flora en fauna in een aantal gebieden in de Stedelijke Ecologisch Structuur;
- Verdere aanpassingen aan het bermbeheer;
- Het opstellen van participatiebeleid en de uitvoering van participatieprojecten;
- Afspraken met de waterbeheerders over functiegericht waterbeheer;
- Een stadswaterecoscan waarin onderzoek is gedaan naar de kwaliteit van een aantal stadswateren;
- Communicatie richting Stadgers over de ecologische veranderingen in hun leefomgeving.

Planning 2011

In de nota 'Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011 zijn de doelstellingen voor 2011 geconcretiseerd. Het gaat hierbij zowel om projecten als om de verdere aanscherping van het ecologisch beheer. Net als voor 2010 geldt dat het doelsoortenbeleid als leidraad wordt gebruikt.

Belangrijke onderdelen uit deze planning zijn onder andere:

- Het (her)schrijven van ecologische beheerplannen, afgestemd op het doelsoortenbeleid;
- Onderzoek naar (goedkopere) alternatieven voor de afvoer van berm- en slootballast;
- Een vervolg op de communicatiereeks in de Gezinsbode richting de Stadgers over het ecologisch beheer;
- Monitoring van de flora en fauna in de Stedelijke Ecologische Structuur;
- Functiegericht waterbeheer in samenwerking met de beherende instanties;
- Diverse projecten ter versterking van de Stedelijke Ecologische Structuur;
- Het project "Water in het Stadspark" waarbij de mogelijkheden voor de tijdelijk opvang van regenwater worden onderzocht en uitgevoerd;
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor verbetering van de ecologische kwaliteit van het groen in park Selwerd.

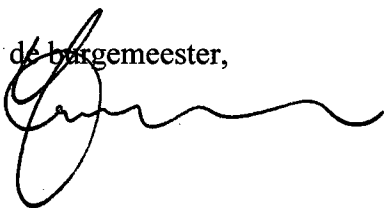
Voor de gehele inhoud van de evaluatie 2010 en planning 2011 verwijzen wij u naar de bijlage.

Financiën

De kosten van de bovenstaande maatregelen en projecten worden gedekt uit de reguliere onderhoudsbudgetten en het Programma Stadsbeheer.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders
van Groningen,

de burgemeester,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'G' followed by a series of connected loops and a long horizontal stroke.

de secretaris,

A handwritten signature in black ink, featuring a large, stylized initial 'S' followed by several loops and a horizontal stroke.

Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011

De gemeente Groningen heeft een Stedelijke Ecologische Structuur (SES). De SES bestaat uit een aantal kerngebieden die met elkaar worden verbonden door ecologische verbindingzones. Het doelsoortenbeleid wordt als richtinggevend kader gebruikt. Dit beleid geeft invulling aan de noodzakelijke concretisering door middel van beheerplannen. Daarin kunnen ecologische maatregelen worden beschreven die nodig zijn om de natuurlijke omgeving van de doelsoort te realiseren. Doordat het beheer van ecologische gebieden en verbindingzones vaak maatwerk is wordt meestal gebruik gemaakt van gespecialiseerde aannemers en bedrijven. Onze doelstelling in 2008 was om 100% van de SES ecologisch te beheren. We zitten nu op 90%. Ondanks dit verschil kunnen we spreken van een succesvolle uitvoering van het ecologische beheer binnen de SES. Voor de gebieden die nu nog niet ecologisch beheerd worden geldt over het algemeen dat er of ruimtelijk gezien geen mogelijkheden zijn of dat een ecologische inrichting niet te verenigen is met de ruimtelijke visie op een gebied. De aangekondigde bezuiniging voor de dienst ROEZ (directie Stadsbeheer) zal ook de ecologiegelden treffen. Dit betekent dat in de meeste gebieden de versterking of het behoud van de ecologische kwaliteit onder druk komt te staan. Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken.

In deze notitie worden de resultaten van het ecologisch beleid en het beheer over 2010 en onze plannen voor dit werkterrein in 2011 concreet toegelicht. Welke projecten hebben we het afgelopen jaar uitgevoerd, met welke projecten gaan we in 2011 aan de slag en hoe ziet het bijbehorende tijdspad eruit? Omdat een aantal ambities vanuit water sterke raakvlakken hebben met ecologie, zijn deze ook opgenomen in de notitie. In de evaluatie is in cursief aangegeven hoe deze onderwerpen voor 2010 op de planning stonden. Daaronder is aangegeven wat de bereikte resultaten zijn.

Evaluatie ecologisch beheer 2010

1. Beleid

Beheerplannen

Voor alle kerngebieden binnen de SES moeten de regulier beheerplannen worden aangepast tot ecologische beheerplannen. Voor een aantal gebieden zal een nieuw beheerplan geschreven moeten worden. Het belangrijkste kader voor deze ecologische plannen is het doelsoortenbeleid. De gegevens over beheer en inrichting die tijdens de monitoring zijn verzameld, vormen een belangrijke input voor de beheerplannen. In 2010 worden voor de Boterdiepstrook, Westrand Hoogkerk, Zuidwending en Spakenpad ecologische beheerplannen geschreven of aangepast.

Voor de Westrand Hoogkerk is een beheerplan geschreven, de beheerplannen voor de overig gebieden zullen eind 2010 of uiterlijk begin 2011 worden afgerond.

Actief geveltuinenbeleid

Naar aanleiding van het geveltuinenproject Verlengde Grachtstraat wordt in 2010 een meer actief geveltuinenbeleid gevolgd. Hierbij zal wanneer mogelijk worden aangehaakt bij het grootschalig onderhoud aan de verharding. Bij dit onderhoud kunnen zonder extra meerkosten de geveltuinen worden aangelegd. Ook zal de betrokkenheid van bewoners door betere communicatie verbeteren. Afhankelijk van het aantal aanvragen en de mogelijkheden om bij groot onderhoud mee te liften, is de verwachting dat er 30 tot 40 nieuwe geveltuinen zullen worden aangelegd.

Het geveltuinenbeleid is in 2010 goed van de grond gekomen in het kader van een meer actieve inzet op groenparticipatie. Door de aanstelling van een coördinator groenparticipatie zijn dit jaar een groot aantal initiatieven uitgevoerd. In meer dan 20 straten zijn één of meerdere geveltuinen aangelegd. Voorbeelden hiervan zijn het Abel Tasmanplein, de Fongersplaats en de Westerhaven. Voor meer

informatie over geveltuinen verwijzen wij naar de beleidsnota groenparticipatie die in oktober 2010 door het college is vastgesteld.

Waterbeleid

De centrale waterambitie in Groningen is het streven naar een duurzaam stedelijk watersysteem. Duurzaam waterbeheer is het winnen, gebruiken en terugbrengen van water uit en aan het milieu. Het gebruik van het water moet daarbij worden afgestemd op de kwaliteit. De kwaliteit van het water mag bij teruggave aan de natuur niet aangetast zijn. Het watergebruik moet zo laag mogelijk zijn en de periode waarin het water wordt gebruikt zo groot mogelijk. Verder moeten de natuurlijke omstandigheden worden gehandhaafd en liefst verbeterd.

In 2010 hebben we met onze waterpartners op uitvoeringsniveau afspraken gemaakt over functiegericht beheer en onderhoud. In het najaar van 2010 worden in een aantal sessies de beheerprotocollen geïntroduceerd bij de betrokken onderhoudsmedewerkers. Dit houdt concreet in dat wordt uitgelegd hoe de medewerkers het onderhoud voor de verschillende waterfuncties moeten uitvoeren.

2. Beheer

Bermbeheer

In 2010 zal een vervolg worden gegeven aan het verbeterde ecologische maaibeheer. De aangebrachte differentiatie in beheer, namelijk grootschalig, kleinschalig en gefaseerd zal worden gehandhaafd. Wel streven we naar een afname van de uitvoeringskosten en stortkosten van het maaisel (dat vrijkomt bij maaien en wordt afgevoerd). Het terugbrengen van de uitvoeringskosten zal worden gerealiseerd door een deel van het bermbeheer in eigen beheer uit te voeren. Door kritisch te kijken naar het aantal maaibeurten, het tijdstip en de oppervlakte te maaien ecologisch grasland kunnen de stortkosten worden teruggebracht.

Het ecologisch bermbeheer is op bovenstaande wijze uitgevoerd. De effecten van het ecologisch maaibeheer worden op steeds meer plaatsen zichtbaar. De aanwezigheid van orchideeën en vlinders in steeds meer graslanden en bermen is hiervoor een duidelijk signaal. De stortkosten blijven een punt van zorg. Door minder te maaien worden wel de stortkosten verlaagd, maar dit gaat ten koste van de ecologische ontwikkeling en kwaliteit van de vegetatie en biodiversiteit. We zijn op zoek naar alternatieve manieren van de verwerking van berm- en slootballast, zoals vergisten, om tot een reductie van de stortkosten te komen.

Schaapskudde

Het beheer met schapen zal in 2010 worden voortgezet. De start van het schapenseizoen zal eind maart begin april zijn. De schapen blijven tot eind oktober. De resultaten van het vegetatieonderzoek in 2009 zullen worden meegenomen in een verder verbetering van de inzet van de schapen.

Overige activiteiten rond de schaapskudde:

- *Net als afgelopen jaar kunnen scholen en kinderdagverblijven zich in 2010 aanmelden voor een educatief bezoek aan de schaapskudde.*
- *De schaapscheerderdag zal weer in het Noorderplantsoen worden gehouden. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren en zijn kraampjes met streekproducten aanwezig.*

Het begrazingsseizoen is goed verlopen, vele Stadgers hebben de rondtrekkende kudde weer positief gewaardeerd. Ook op internet wordt herder Bauke en zijn schaapskudde door nu al bijna 300 mensen via twitter (<http://twitter.com/StadskuddeGrunn>) gevolgd. Door de bermen twee of drie keer te begrazen wordt de verschraling van de bermen verder doorgezet. Uit het onderzoek dat de afgelopen twee jaar is uitgevoerd, blijkt dat zowel de massa vegetatie als storingssoorten* zoals distel, zuring en brandnetel op een aantal plekken afnemen. Op smallere delen zoals de bermen langs het Reitdiep is een lichte toename te zien van distels. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door te veel schapen op een kleine oppervlakte en hiermee een te hoge betreding en verstoring van de berm. In 2011 wordt

hiervoor een oplossing gezocht. Doordat scholen en kinderdagverblijven vanaf dit jaar zelf moeten betalen voor een excursie is de belangstelling hiervoor afgenomen. Wel blijven veel scholen, kinderdagverblijven en Stadgers de kudde spontaan bezoeken. De schaapscheerdersdag in het Noorderplantsoen was weer een succes; er zijn veel bezoekers op afgekomen. Ook de kraampjes met streekproducten en informatie over het gemeentelijk groenbeleid zijn goed bezocht.

* Deze soorten zijn een indicatie voor voedselrijke verstoorde gronden. Wanneer deze in minder mate worden aangetroffen, geeft dit aan dat de berm zich positief ontwikkeld.

Ecoscans kapprogramma

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. Door de aanschaf van een endoscoop (zeer kleine camera) kan bij een eventuele kap van bomen beter worden nagegaan of er vleermuizen aanwezig zijn.

Ook dit jaar zijn tientallen bomen als staand of liggend dood hout achtergebleven in het groen. Wanneer stammen niet op een locatie achter kon blijven, is er waar mogelijk een alternatieve plek voor gezocht.

3. Projecten

Zwaluwvriendelijke wijk Reitdiep

In samenwerking met de bewoners van de wijk Reitdiep zal nestgelegenheid worden bevestigd aan de huizen in deze wijk. Ook zal vlakbij de huizen een zwaluwtil worden geplaatst. Door een deel van de natuurlijk aanwezige laagte in de omgeving van de til verder af te schrapen, zal open klei beschikbaar zijn als bouw materiaal voor nieuwe nesten. Door de schaapskudde drie maal per jaar over deze zone te laten lopen wordt onderzocht of het mogelijk is deze stukken "open" te houden.

Door de speciale constructie van de huizen moest er een aparte nestkast voor worden ontwikkeld. Het is daarom niet gelukt dit voorjaar de kasten op te hangen, deze winter zullen een aantal kasten alsnog aan de huizen worden bevestigd. De zwaluwtil zal dit najaar worden geplaatst, ook in de Boterdiepstrook zal een zwaluwtil geplaatst worden.

Vervangen vleermuiskasten

In 2006 zijn in 15 gebieden in de stad in het totaal 200 vleermuiskasten opgehangen. Van een deel van de kasten is bekend dat ze door vleermuizen worden gebruikt. In het Sterrebos, Coenderborg en het Stadspark zijn vleermuizen in de kasten aangetroffen. Toch zijn in deze gebieden een deel van de houten kasten uit de boom gevallen of door spechten gekraakt. Deze kasten zullen daarom worden vervangen door houtbetonkasten die beter opgehangen kunnen worden en niet door spechten worden vernield.

De vleermuiskasten die waren verdwenen of niet meer functioneerden zijn dit najaar vervangen. Omdat de houten kasten vaak door spechten worden beschadigd, gebruiken we hiervoor alleen nog houtbeton exemplaren.

Dunning Sterrebos

Het Sterrebos is volgens de Groenstructuurvisie één van de kroonjuwelen van de stad. Om dit kroonjuweel voor de toekomst veilig te stellen moet er beheer worden uitgevoerd. Dit beheer staat beschreven in het beheerplan van het Sterrebos en is door Stadsbeheer voor de komende 5 jaren vertaald in een uitvoeringsplan.

Dit jaar zal voor het eerst gekotschalig onderhoud plaatsvinden, waarbij ook grote esdoorns uit het Sterrebos zullen worden gekapt. Het kappen van grote bomen kan bij omwonenden gevoelig liggen. Dit wordt nog eens versterkt door ruimtelijke ontwikkelingen rond de Kempkensberg en de Zuidelijke

ringweg. Om omwonenden de noodzaak van dit groot onderhoud uit te leggen zullen inloopavonden worden georganiseerd en wanneer wenselijk een excursie door het Sterrebos

De geplande kap van bomen in het Sterrebos is uitgesteld. De voorbereiding vergt meer tijd dan verwacht. De planning is dat de dunning in 2011 zal worden uitgevoerd. Wel zullen in 2010 in het Sterrebos een aantal andere maatregelen worden genomen om de kwaliteit te versterken. Zo gaan we dit jaar het eiland in de vijver en een aantal plantvakken aanpakken.

Ecologie in projecten Programma Stadsbeheer 2010

Tijdens de monitoring wordt gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. Aanbevelingen voor beheer worden verwerkt in beheerplannen. De aanbevelingen ten aanzien van groen worden wanneer mogelijk geborgd in (reguliere) groenprojecten van het Programma Stadsbeheer 2010.

In het project de Groene Long in Beijum zijn de aanbeveling ten aanzien van de ecologische inrichting meegenomen in een herinrichtingsplan. In de komende jaren wordt dit park fasegewijs aangepakt. Ecologische verbeteringen zouden verder ook aan regulier projecten worden gekoppeld. In de praktijk blijkt dit niet te werken omdat vrijwel alle projecten buiten de SES worden uitgevoerd. In 2011 worden er weer specifieke ecologieprojecten op de lijst gezet.

Helofytenfilters

Aanleg van natuurvriendelijke oevers is net als het onderling verbinden van vijvers een maatregel waarmee de ecologische kwaliteit van vijvers kan worden verbeterd. Voor een aantal vijvers in de stad zijn deze maatregelen niet mogelijk; dit geldt onder andere voor de Floresvijver. Om deze reden starten we in 2010 in de Floresvijver een proef met een drijvend helofytenfilter. Dit helofytenfilter zuivert het vijverwater op een natuurlijke wijze en zorgt zo voor een vermindering van voedingsstoffen.

Het rioolstelsel aan de Helperzoom wordt door de aanleg van een persleiding door het waterschap Hunze en Aa's ontlast. Hierdoor is er een aantal overstorten aan de Helperzoom buiten werking gesteld. Het overstort op het eind van de Helperzoom blijft wel functioneren. Daarom wordt dit overstort voorzien van een helofytenfilter om de waterkwaliteit rondom het Esserveld te verbeteren. Het betreft nu stilstaand water met een geringe diepte. Met de voorbereiding van het helofytenfilter met retourbemaling, zodat er stroming om het Esserveld op gaat treden, is begonnen. De watergang wordt eind november / begin december uitgebaggerd. De werkzaamheden m.b.t. de persleiding door het Waterschap zijn eind december 2009 gereed. Om het ongemak en de overlast voor de omgeving te beperken wordt de aanleg van het helofytenfilter hierna ter hand genomen. De planning is dat in de eerste maanden van 2010 met de werkzaamheden van het helofytenfilter begonnen wordt.

De baggerwerkzaamheden in de watergang rondom het Esserveld zijn in 2010 uitgevoerd. Er is gestart met de voorbereiding voor de aanleg van een helofytenfilter. Tijdens deze voorbereiding is geconstateerd dat het verstandig is meer gegevens te verzamelen over factoren die van invloed zijn op de waterkwaliteit. Om deze reden wordt gedurende het jaar 2010 op een aantal parameters gemonitord. Vervolgens starten we in 2011 met de aanleg van het filter. In de Floresvijver is een drijvend helofytenfilter geplaatst die de waterkwaliteit moet verbeteren.

4. Communicatie & Participatie

“Waterbewuszijn”-campagne

In november starten we met een “waterbewuszijn”-campagne. In deze campagne worden vier waterthema's (oppervlaktewater, rioolwater, regenwater en grondwater) verder uitgewerkt. Het is de bedoeling dat we hiervoor verschillende media inzetten. In ieder geval zal er via de lokale tv aandacht worden besteed aan de inrichting van tuinen. In het vroege voorjaar wordt een 'watermarkt' gehouden waar mensen praktische tips kunnen krijgen over de omgang met water.

In het voorjaar van 2010 is met het tv programma 'de Tuinruimers' speciale aandacht gevestigd op het watervriendelijk inrichten van tuinen.

In het najaar van 2010 is gestart met de tv serie 'Plons' op Oog tv. De serie behandelt in tien afleveringen diverse waterthema's. Daarnaast start in november 2010 de campagne 'goed rioolgebruik' waarbij wordt aangehaakt aan een landelijk lopende campagne. Als opening wordt in november gedurende drie weken een tentoonstelling over het riool getoond in de hal van de dienst ROEZ aan het Zuiderdiep.

Meld een huismus

De publieksactie die in 2009 is uitgevoerd rond de verschillende zwaluwsoorten, wordt in 2010 gericht op de huismus. Op basis van de inventarisaties, die ook door natuurorganisaties worden ondersteund, zal een activiteitenkaart worden gemaakt. Verder zal worden nagegaan welke acties ondernomen kunnen worden ter ondersteuning van de huismus.

De actie is uitgevoerd in samenwerking met de Natuur- en Milieufederatie en de stadsvogelwerkgroep van Avifauna. Er zijn meer dan 300 meldingen binnengekomen. Deze zijn digitaal verwerkt en op kaart gezet. Er wordt door de stadsvogelspecialisten van Avifauna nog naar de resultaten gekeken. Bijna 50 mensen hebben gebruik gemaakt van de subsidie voor een mussennestkast, daarnaast zijn er op twee plaatsen vogelvides geplaatst. Zes voedertafels zijn aangeboden aan verzorgingshuizen. De actie wordt aan het einde van het jaar afgesloten met de plaatsing van een kunstwerk in de Mussengang.

Communicatie reeks Gezinsbode over ecologie, groen en water

Wij willen de duurzaamste stad van Nederland worden. Daarom kiezen wij ervoor om de communicatiereeks breder in te steken dan alleen ecologische onderwerpen. Ook een onderwerp als duurzaam watergebruik komt aan de orde. Naast voorlichting is het accent verschoven naar "wat kan de burger doen".

De communicatiereeks is gestart. In de Gezinsbode zijn voor ecologie de volgende onderwerpen aan bod gekomen; "Dood hout" over de functie van dood hout in de natuur, "Wat vliegt daar?" over vogels en vleermuizen in de stad, "Ecologisch maaibeheer" over het nut van ecologisch maaien, "Faunapassages", ecologisch oevers en een artikel over Geveltuinen. Naast deze onderwerpen zijn ook meer algemene groenonderwerpen aan bod gekomen zoals overhangend groen. Belangrijk terugkerend thema in de artikelen is: "Wat doet de gemeente en wat kunt u doen", waarbij de burger wordt opgeroepen actief mee te helpen met het beheer en inrichting van de (ecologische) ruimte. De serie is in de vorm van een column van de stadsecoloog ook verschenen in de Regiokrant. Met betrekking tot water is aandacht besteed aan groene daken, regenwater en natuurvriendelijke oevers.

Website

In 2009 is de opzet voor een groene website voor Groningen gemaakt. In 2010 zal de website verder 'gevuld' worden met onder andere onderwerpen over doelsoortenbeleid, kapprogramma, monumentale bomen, groengebieden, beheer en groene daken. In dit jaar zal de site ook online worden gezet.

De website ecologie is voor het grootste gedeelte gevuld en staat inmiddels als prepublicatie klaar op de site. Eind oktober schakelt de gemeente over op een nieuwe website, de groene pagina's komen vanaf dat moment ook online. Iedereen kan dan de informatie bekijken.

Participatie groenonderhoud

Ook dit jaar zal in samenwerking met een aantal scholen en bewoners gesnoeid worden in groengebieden en zullen op verschillen de plaatsen bloembollen worden geplant.

Eén van de ambities in het Collegeprogramma is om bewoners te laten participeren en meer zeggenschap te geven over hun directe woonomgeving. Naast een aantal concrete projecten bij de Bekenkampschool, het Augustinuscollege, vrijwilligers in Beijum, is er ook de beleidsnota groenparticipatie opgesteld. Deze nota is in oktober vastgesteld en geeft duidelijke handvatten voor participatie. Daarnaast is er een coördinator groenparticipatie aangesteld die ook zorgt voor een positieve impuls aan de participatie in het groen.

De eetbare stad

Bij dit project wordt in samenwerking met bewonersorganisatie en scholen gekeken of er meer eetbaar groen in de vorm van fruitbomen en kleinfruit in het openbaar groen en op schoolterreinen kan worden aangeplant. Belangrijke partner bij dit project is de Milieufederatie die zorgt voor een aantal initiatieven. Dit project is in 2009 gestart en zal in 2010 verder worden geconcretiseerd. In totaal

zullen in ieder geval 40 fruitbomen op verschillende locaties in het openbare groen worden geplant. Hierbij zullen vooral streekeigen soorten worden aangeplant. Al het eetbare groen in de stad zal in kaart worden gebracht en in een aantal wijken zal een "snoeproute" worden ontwikkeld. Tijdens de boomfeestdag zullen dit jaar 20 fruitbomen worden geplant in het groengebied langs de Stuurboordswal bij Drielanden.

In het recreatiegebied Kardingse wordt met medewerking van Natuurmonumenten een plan van bewoners van Beijum gerealiseerd: de boomgaard van de Uilenborg wordt hersteld en uitgebreid en aan de rand van de wijk wordt een pluktuin aangelegd. De aanplant zal in november beginnen. Op de Stuurboordswal worden plannen uitgewerkt voor de aanleg van een fruitboomlaan. Dit najaar zullen de eerst fruitbomen worden geplant. Met het planten van deze fruitbomen wordt aan de doelstelling van 40 fruitbomen voldaan. Naast dit project hebben de bewoners van de Resedastraat met medewerking van Stadsbeheer een moestuin aangelegd in het gemeentelandschap in hun straat. Op diverse schoollocaties (onder andere bij de Vrije School in de Merwedestraat) zijn fruitbomen aangeplant. Ook in de toekomstige groene buitenruimte rond de VMBO-school aan de Golfslag worden fruitbomen gebruikt.

5. Opleiding

Opleiding Centrale eenheid

De Centrale eenheid (uitvoerend team van afdeling Wijkbeheer) zal een steeds belangrijkere rol gaan spelen bij de uitvoering van het ecologische beheer. Om te zorgen dat er voldoende kennis aanwezig is, is in 2009 een ecologische cursus gestart waaraan een aantal medewerkers van de Centrale eenheid deelnemen. In 2010 zal deze cursus worden afgerond.

De cursus is afgerond en de kennis wordt zoveel mogelijk in praktijk gebracht.

Begeleiding snoeien ecologisch hovenier

Bij de praktische uitvoering van het snoeiprogramma, dat door de DSW wordt uitgevoerd, zal ondersteuning worden gegeven door ecologische hoveniers. Zij werken mee en geven gedurende de werkzaamheden aanwijzingen over de keuze bij het snoeien van beplanting. Op deze wijze wordt direct een impuls gegeven aan de kwaliteit van het snoeien.

Door de ondersteuning van de ecologische hoveniers heeft een zichtbare verbetering plaats gevonden in de resultaten van het snoeiprogramma. Door wisselende samenstelling van de snoeiploegen blijft het lastig om de kwaliteit van het snoeien op een goed niveau te krijgen en te houden. Ondersteuning blijft daarom ook in de toekomst noodzakelijk en wordt ook in 2011 gecontinueerd.

6. Monitoring

Ecoscans stadswateren

In 2005 is een ecoscan uitgevoerd voor de stadswateren. In de daarop volgende jaren zijn er in het stedelijk watersysteem diverse aanpassingen gedaan. De ecoscan wordt herhaald in 2010. Met de ecoscan kan worden beoordeeld in hoeverre deze aanpassingen hebben geleid tot veranderingen/verbeteringen. Voor de stadswateren die onderdeel uitmaken van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES) wordt de ecoscan intensiever uitgevoerd.

In juli en augustus 2010 is het veldwerk uitgevoerd voor de ecoscan. De definitieve resultaten worden in december 2010 gerapporteerd en dienen als basis voor het maatregelenprogramma 2011 en verder,

Monitoring SES

Om een goed beeld te krijgen van de Flora en fauna in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen moet er een monitoring worden uitgevoerd. Met deze gegevens kan het beheer zonodig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente verplicht informatie te hebben over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. In vijf jaar tijd moeten alle gebieden in de SES zijn gemonitord.

In 2010 zullen de volgende gebieden van de SES volgens de vastgestelde systematiek worden gemonitord:

<i>Wijk</i>	<i>Gebied</i>	<i>Type gebied</i>
<i>Noord</i>	<i>Eelderbaan</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Hoogeweg</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Boterdiepstrook</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Groene Long</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Oostelijke ringweg</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Spakenpad</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Zuidwending</i>	<i>verbinding</i>
<i>West</i>	<i>A7 zuidzijde</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Kranenburg N + O</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Roderwolderdijk – Rozenburglaan</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Westrand Hoogkerk</i>	<i>Kerngebied</i>
<i>Oost</i>	<i>Hunzezzone</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Driebond – Euvelgunne</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Duinkerkestraat</i>	<i>Verbinding</i>
<i>Centrum</i>	<i>Noorderplantsoen</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Oude hortus</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Pioenpark</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Oostersluis</i>	<i>Verbinding</i>

Bovenstaande gebieden zijn gemonitord; de rapportage is na de zomer geleverd. De aanbevelingen ten aanzien van het beheer zullen in de beheerplannen worden verwerkt. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting zullen waar mogelijk in het Programma Stadsbeheer worden meegenomen. Daarnaast zijn er aanbevelingen gedaan, die betrekking hebben op een meer adequate keuze van de doelsoorten. Deze wijzigingen zullen de komende jaren verzameld worden en bij de vijfjaarlijkse aanpassing van het doelsoortenbeleid worden meegenomen.

Abonnement NDFP

Om de gegevens die tijdens de diverse monitoring en onderzoek worden verzameld te borgen, wordt een abonnement bij de nieuwe Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP) afgesloten. Dit systeem kan niet alleen de eigen verzamelde data verwerken, maar geeft ook inzicht in eerder verzamelde data van natuurorganisaties en ander overheden. Hierdoor wordt de toepasbaarheid bij de ruimtelijke planvorming en de uitvoering van het beheer sterk verbeterd ten opzichte van het huidige abonnement bij het Natuurloket.

Het abonnement is dit najaar afgesloten. In verband met de invoering van de Omgevingsvergunning per oktober is de druk op de informatievoorziening sterk toegenomen. Ook gegevens voor de ontheffingen voor de Flora en Faunawet en de Ecoscans moeten door de gemeente worden verstrekt. De financiering van het systeem (€18.000 per jaar) zal evenredig worden verdeeld over de gebruikers die naar verwachting het meeste gebruik gaan maken van het systeem, namelijk Stadsbeheer, Ingenieursbureau Gemeente Groningen (IGG), het Loket Bouwen en Wonen en de afdeling Beleid.

Planning 2011

1. Beleid

Beheerplannen

Voor alle kerngebieden binnen de SES worden de huidige beheerplannen aangepast tot ecologische beheerplannen. Voor een aantal gebieden zal een nieuw beheerplan geschreven moeten worden. Het belangrijkste kader voor deze ecologische plannen is het doelsoortenbeleid. De gegevens over beheer en inrichting die tijdens de monitoring zijn verzameld zijn een belangrijke input voor de beheerplannen. In 2011 wordt voor de Rabenhauptlokatie aan de Hereweg een ecologisch beheerplan geschreven. Voor het Noorderplantsoen worden doelsoorten ingepast in het bestaande beheerplan.

Waterbeleid

Het streven naar een duurzaam stedelijk watersysteem krijgt verder vorm door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het verbinden van vijvers onderling. We zullen hierbij gebruik maken van de uitkomsten van de ecoscan/stadswatercan. Projecten op dit gebied worden met name in Groningen-Zuid en Lewenborg uitgevoerd in 2011.

Afvalstromen

De oppervlakte ecologisch beheerd grasland en sloten neemt jaarlijks toe en daarmee ook de kosten van afvoer en storten van het maaisel. Om de kosten binnen de perken te houden moet worden onderzocht of er goedkopere alternatieven zijn voor de verwerking van de vrijkomende afvalstromen. Daarbij moet worden gekeken wat de technische haalbaarheid van deze plannen is, maar ook de wettelijke mogelijkheden voor hergebruik, compostering of vergisting.

2. Beheer

Bermbeheer

De kwaliteit van het ecologisch bermbeheer staat onder druk door de hoge storkosten en de geplande bezuinigingen. Dit betekent ook dat een aantal eerder vastgestelde doelstellingen onder druk staan, zoals de ambitie om de biodiversiteit van het stedelijk gebied te versterken door middel van de uitwerking van het doelsoortenbeleid met behulp van meer ecologisch beheer.

Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken. De volgende maatregelen worden voorgesteld.

- De berm wordt braak gelegd. Dit betekent dat de berm voor het grootste deel niet meer wordt gemaaid. Alleen langs weg, fiets- of voetpad wordt een strook van een meter gemaaid. Gevolg is dat de berm verruigt, storingssoorten zullen toenemen en op langere termijn zal er opslag van bomen in de berm gaan groeien;
- De maaifrequentie terugbrengen. Dit betekent dat bermen in plaats van twee keer, nog maar één keer gemaaid worden. Gevolg is een vertraging in de ecologische ontwikkeling en achteruitgang van de natuurkwaliteit van de berm.

Schaapskudde

Het beheer met schapen zal in 2011 worden voortgezet. De start van het schapenseizoen zal eind maart begin april zijn. De schapen blijven tot eind oktober. De resultaten van het vegetatieonderzoek in 2009 en 2010 zullen worden meegenomen in een verdere verbetering van de inzet van de schapen.

Overige activiteiten rond de schaapskudde:

- Net als afgelopen jaar kunnen scholen en kinderdagverblijven zich in 2011 aanmelden voor een educatief bezoek aan de schaapskudde;
- De schaapscheerderdag zal weer in het Noorderplantsoen worden gehouden. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren en zijn kraampjes met streekproducten aanwezig.

Ecoscan kapprogramma

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoortvleermuis en ruige dwergvleermuis. Door de aanschaf van een endoscoop (zeer kleine camera) kan bij een eventuele kap van bomen vooraf beter worden nagegaan of er vleermuizen aanwezig zijn in holtes en spleten.

3. Projecten

Braakliggende terreinen

De regeling 'Tijdelijke natuur' van het voormalig ministerie van LNV maakt het sinds 2010 mogelijk om gebieden, die korte of langere tijd braakliggen in te zaaien met natuurlijke soorten, waardoor de natuurwaarde van deze gebieden aanzienlijk hoger is dan bij het gebruikelijke maaibeheer. De voor- en nadelen van deze aanpak zullen in samenwerking met diverse beheerders worden uitgewerkt en op een aantal plaatsen zullen bij wijze van proef gebieden worden ingezaaid.

Dunning Sterrebos

Het Sterrebos is volgens de Groenstructuurvisie één van de kroonjuwelen van de stad. Om dit kroonjuweel voor de toekomst veilig te stellen moet er beheer worden uitgevoerd. Dit beheer staat beschreven in het beheerplan van het Sterrebos en is door Stadsbeheer voor de komende 5 jaren vertaald in een uitvoeringsplan. In 2011 zal het grootschalig onderhoud verder worden opgepakt, waarbij ook grote esdoorns uit het Sterrebos zullen worden gekapt. Het kappen van grote bomen kan bij omwonenden gevoelig liggen. Dit wordt nog eens versterkt door ruimtelijke ontwikkelingen rond de Kempkensberg en de Zuidelijke ringweg. Om omwonenden de noodzaak van dit groot onderhoud uit te leggen, worden inloopavonden georganiseerd. Deze informatie zal ondersteund worden met een excursie voor de bewoners door het Sterrebos.

Ecologie in projecten Programma Stadsbeheer 2011

Tijdens de monitoring wordt gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. Aanbevelingen voor beheer worden verwerkt in beheerplannen. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting van groen worden opgenomen in het programma Stadsbeheer.

Vegetatie onderzoek ecologisch maaien

De afgelopen 5 jaar is het maaibeheer ingrijpend veranderd. Steeds meer bermen worden ecologisch gemaaid. Afhankelijk van de schaal, kwetsbaarheid en doelstellingen worden kleinschalige of grotere machines ingezet. De eerste aanwijzingen dat het beheer zijn vruchten begint af te werpen lijkt zichtbaar te worden door een toename van zeldzame soorten in de graslanden als ook een toename van vlinders. Door dit onderzoek wordt geprobeerd aan te tonen of en welke relatie er ligt tussen de uitvoering van het ecologische beheer en de ontwikkeling van de stadsnatuur. Door het in beeld brengen van deze relatie kunnen eventuele negatieve effecten van verandering in het beheer goed worden aangetoond.

Water Stadspark

In 2011 wordt een plan uitgewerkt waarin oplossingen worden gezocht voor de stedelijke wateropgave* ten aanzien van de waterkwantiteit en problemen rond peilbeheer in het stadspark. Voor de waterkwaliteit worden de vastgestelde ambitieniveaus uit het waterplan nagestreefd. Bij de uitwerking wordt gebruik gemaakt van het beheerplan voor het stadspark.

* De maatregelen die getroffen moeten worden om in het bebouwde gebied de kans op wateroverlast zo veel mogelijk te beperken, wordt de stedelijke wateropgave genoemd.

Park Selwerd

Groenlinks heeft een initiatief voorstel ingediend met hierin het voorstel om Park Selwerd een ecologische impuls te geven. Het voorstel wordt raadsbreed gesteund. Het komende half jaar, zullen

we in overleg met omwonenden en gebruikers van het park kijken wat hiervoor de mogelijkheden zijn. In april zullen we de raad hierover informeren.

4. Communicatie & Participatie

“Waterbewustzijn”-campagne

De waterbewustzijn-campagne wordt vervolgd. De tv serie “Plons” heeft in ieder geval vijf afleveringen in 2011. Daarnaast zal er elke maand een uiting zijn op het gebied van water, dit kan zijn in de vorm van een artikel in de krant, een bijeenkomst etc.

Publieks Meldactie

In samenwerking met de Natuur- en Milieufederatie wordt een publieksactie voorbereid, waarbij de bewoners van de stad kunnen melden wat hun favoriete boom is. De verkiezing een vervolg op de acties “Meld een huiswaluw “ (2009) en “Meld een huismus” (2010). Rondom deze ‘verkiezing’ zullen diverse communicatieactiviteiten het grote belang van bomen voor het stedelijk gebied onderstrepen. Mogelijk zal er een boekje over de meest favoriete Groningse bomen worden gemaakt.

Communicatiereeks Gezinsbode over ecologie, groen en water

Wij willen de duurzaamste stad van Nederland worden. Daarom kiezen wij ervoor om de communicatiereeks breder in te steken dan alleen ecologische onderwerpen. Ook een onderwerp als duurzaam watergebruik komt aan de orde. Naast voorlichting is het accent verschoven naar “wat kan de burger doen”. De communicatiereeks die in 2010 is ingezet zal doorlopen in 2011.

Participatie groenonderhoud

Vanaf 2010 is een coördinator groenparticipatie aangesteld bij de directie Stadsbeheer. De coördinator behandelt de verzoeken voor participatie, toetst deze aan de voorwaarden, coördineert de uitvoering van de projecten en ziet toe op handhaving van de voorwaarden. Ook in 2011 zal de coördinator diverse initiatieven van bewoners begeleiden.

De eetbare stad

Omdat Groningen in 2011 Hoofdstad van de Smaak zal zijn, wordt er in het kader van de groenparticipatie veel aandacht besteed aan het verbouwen van voedsel in de stad. Hiervoor zullen mogelijk ook (tijdelijk) braakliggende locaties worden gebruikt. De actieve medewerking van bewonersorganisaties en werkgroepen als Transition Towns is hierbij van groot belang. In het kader van de Regio Groningen-Assen zal een regionale voedselvisie worden uitgewerkt, waarin ook het belang van kleinschalige voedselproductie binnen de stedelijke gebieden aan de orde komt.

5. Opleiding

Begeleiding snoeien ecologisch hovenier

Bij de praktische uitvoering van het snoeiprogramma, dat door de DSW wordt uitgevoerd, zal ondersteuning worden gegeven door ecologische hoveniers. Zij werken mee en geven gedurende de werkzaamheden aanwijzingen over de keuze bij het snoeien van beplanting. Op deze wijze wordt direct een impuls gegeven aan de verbetering van de kwaliteit van het snoeien.

6. Monitoring

Monitoring SES

Om een goed beeld te krijgen van de Flora en fauna in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen wordt er een monitoring uitgevoerd. Met de gegevens van dit onderzoek kan het beheer zonodig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente sinds oktober 2010 verplicht informatie te verstrekken over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. In vijf jaar tijd moeten alle gebieden in de SES zijn gemonitord.

In 2011 zullen de volgende gebieden van de SES volgens de vastgestelde systematiek worden gemonitord:

Wijk	Gebied	Type gebied
Zuid	Helperdiepje	Verbinding
	Rabenhaupt	Kerngebied
	Papiermolen	Verbinding
	Zuiderbegraafplaats	Kerngebied
Oost	Euvelgunne	Verbinding
Centrum	Noorderplantsoen	Kerngebied
	Oude hortus	Steppingstone
	Wilhelminakade	Verbinding
	Molukkenplantsoen	Kerngebied
	Oosterhammerikkanaal	Verbinding
	Martinikerkhof	Verbinding
	Prinsehoftuin	Steppingstone
	Nieuwekerk	Verbinding
	Pioenpark	Verbinding
	Damsterdiep	Verbinding
	Roostensteinlaan	Verbinding
	Singels	Verbinding
	Spoorzone zuid	Verbinding

Monitoring gevolgen braakleggen

Vanaf 2011 is er minder geld zijn voor het onderhoud van het groen in de stad. Eén van de maatregelen die doorgevoerd gaat worden, is een braaklegregeling in grotere groengebieden. Deze regeling houdt in dat het beheer van groen in een aantal gebieden in de stad niet meer wordt uitgevoerd. Voor de ecologische bermen die nu 1 of 2 keer gemaaid worden, betekent dit een achteruitgang van de ecologische kwaliteit. De verwachting is dat de bermen verruigen en dominante storingsoorten het over gaan nemen van soorten die gebaat zijn bij maaien en hooien. Toch zijn er ook kansen. Veel graslanden worden beheerd als gazon waarbij wekelijks wordt gemaaid. In dit onderzoek wordt gekeken hoe de braakgelegde gazons zich ontwikkelen en welke kansen dit biedt voor de ecologie.

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In 2010 is er een abonnement afgesloten op de NDFF. In dit systeem worden gegevens over flora en fauna van verschillende organisaties opgeslagen en inzichtelijk gemaakt. De gegevens die de afgelopen jaren zijn verzameld bij de gemeentelijke monitoring zullen dit jaar worden ingevoerd. Vanaf 2011 zijn dan alle gegevens over planten en dieren die beschikbaar zijn inzichtelijk voor de gemeente.